

Провокації і провокатори

Лідер політичної партії «Братство» Дмитро Корчинський переконаний, що розгортання конфлікту в Криму може призвести до переходу від підбурювання до бойових дій

Розмову веде **Василь ЗОРЯ**

– Пане Дмитре, як ви ставитеся до того, що багато хто називає вас провокатором?

– Лайки на свою адресу я давно сприймаю стримано. Якби всі люди любили мене, це означало б, що я роблю щось не так... Дратує лише, що провокацією в нас називають усе незвичне.

– Тобто ви зводите все до дефініцій? Може, ви взагалі вважаєте провокацію звичним явищем для суспільства?

– У нашій колгоспній традиції слово «провокація» має надто широке значення. Часто ним називають звичайнісінький політичний скандал...

Тож давайте розрізняти, якщо ви маєте бажання точніше зрозуміти зна-

чення цього явища. Погодьтеся, коли я вчиняю скандал, то не завжди маю на меті провокацію. Коли я б'ю людину в обличчя, то це здебільшого означає, що я хочу усього лише, аби мій супротивник впав з ніг.

А провокація – це коли я плюю в обличчя для того, щоб ображений першим ударив мене в присутності оперативних камер, і тоді мене вважатимуть потерпілим і я зможу подати до суду.

Насправді провокація – це дія, зорієнтована на те, щоб викликати відповідну дію з боку політичного опонента з метою скомпрометувати його. Українці до такого вдаються рідко: їх важко спонукати до чогось несподіваного й справді провокативного. В нашому суспільстві не існує об'єктивно великої

потреби в політичних провокаціях. Як правило, громадяни, серед яких і політики, відповідають ступором, а не бурхливою реакцією. Відтак провокація для нас є досить рідкісним, нехарактерним явищем.

– Чи доводилося вам особисто стикатися з політичними провокаціями з боку влади? Приміром, в акції «Геть усіх!» Чи можна довести в суді, що до провокацій тоді вдавалася міліція?

– Навряд чи. Міністр МВС Юрій Луценко співпрацює з БЮТ, тому домогтися справедливості в судах, контрольованих цією політичною силою, неможливо. Але знов-таки завершальна стадія акції «Геть усіх!» була не наслідком провокації, а просто погромом із використанням штрейкбрехерів. У нас

усі намагаються виконувати невластиві їм функції, у тому числі й міліція. Коли вона хоче розігнати незручний для неї пікет, правоохоронці перевдягаються в гопників або маскуються під якусь громадську організацію...

Хоча провокації входять у звичайний інструментарій влади. Наприклад, поліцейська провокація, хай би там що казали, досі залишається одним з основних інструментів роботи правоохоронних органів. Запросто можна підштовхнути людину до скоєння злочину, а потім її за це посадити.

У публічній політиці використовуються можливості пропаганди і сили поліції, а в непублічній – спеціальні служби, внутрівідомчі структури.

– Невже спецслужби все рідше використовують провокативні засоби?

– Такі засоби можуть собі дозволити спецслужби архаїчних держав (причому, США, Росії тощо). У цих країнах дуже архаїчне суспільство, і вони дозволяють собі працювати в стилі ХХ століття.

– А провокація як політичний інструмент?

– ...Значною мірою відходить в історію.

– Відходить попри те, що ці механізми донедавна ще відігравали ефективно подвійне застосування (як у ситуації з агентом царської охоронки Азефом, що здав чимало своїх колег)?

– Цей досвід виявився не таким однозначним. Поки Азеф очолював бойову організацію соціалістів-революціонерів і розкривав їхні плани, есери активно займалися тероризмом і вбивали високопосадовців (міністрів та губернаторів).

Подійкують також, що до 25% оточення генерала Стефана Ровецького, який очолював генштаб Армії Крайової, були агентами гестапо. Але це теж не заважало структурі діяти ефективно.

Як свідчить практика, пошук провокаторів усередині структури справляє більш руйнівний вплив, ніж просто їхня робота. Російська поліцейська провокація в середовищі революціонерів не була настільки ефективною, як зазвичай вважають.

– Як часто політичні провокації використовують для «розігріву» суспільства?

– Останнім часом у політиці можна спостерігати не так політичні, як інформаційні провокації. Немає сенсу робити щось реальне, коли у вас є телеканал. Ми живемо не в суспільстві спектаклю, а в суспільстві театральних афіш. Нам не обов'язково бачити – нам достатньо прочитати анонс.

Колись треба було підпалювати німецький рейхстаг, щоб спровокувати ланцюг відомих подій. А зараз достатньо сказати, що була людина, яка мала намір його підпалити. Те, що рейхстаг був підпалений, довести не вдалося, його швидко загасили. Сьогодні просто звинувачують у намірі – і суспільство вже реагує... Зовсім не обов'язково бачити дію.

За нинішніх умов необґрунтовані політичні заяви, повторені з великою частотою, можуть впливати на людську свідомість значно більше, ніж достовірні факти. Якщо вмієш організувати частоту повторення, то досягнеш результату. Якщо мільйон разів на різних інформаційних носіях повторити, що Леонід Кучма вбив Георгія Гонгадзе, зрештою всі повірять. Достатня кількість повторів формує суспільну думку.

– Наскільки вітчизняні політичні сили готові платити за провокації в суспільстві?

«Подійкують, до 25% оточення генерала Стефана Ровецького, який очолював генштаб Армії Крайової, були агентами гестапо. Але це не заважало структурі діяти ефективно»

– Вони не тільки готові, а й втрачають на це значні ресурси. На утримання штабів відведено величезні кошти, більшість яких, щоправда, осідає всередині бюрократичної машини. Завдання певного кола людей при лідерах, як відомо, самим освоювати партійний бюджет. І для цього не допустити до лідера жодної нової людини і свіжої думки.

Для будь-якої бюрократії найменша нестандартна дія небезпечна, бо неві-

домо, чим вона закінчиться. Тож будь-який апарат боїться нестандартних дій і намагається їх уникати.

– Наскільки провокативні інструменти страцюють, розбурхуючи громадську активність?

– Не варто забувати – в Україні компромат не працює, бо до нього давно звикли. Заяви про те, що міністр краде, не сприймаються як компромат. Більш негативну реакцію викличе заява про те, що міністр не краде. Жодний політик не здатен зробити чогось такого, що його по-справжньому спровокувало б. Образи сформовані, і додатковий компромат не діє, а лише доповнює загальне інформаційне шоу.

– Хто виступає замовником, крім влади?

– Часто – сама опозиція. Це звичайна революційна тріада: провокація–репресія–революція. Можна спровокувати владу на відповідні репресії, що обурюють суспільство і західні телеканали, а далі цю ситуацію розкручувати... Втім, влада посадила за акцію «Україна без Кучми» кілька десятків чоловік, але це дало незначний суспільний резонанс – принаймні, менший від того, на який розраховували.

– Повернімося з історії до реальності. Хіба телепрограма «Проте», ведучим якої ви були у 2004 році, ніколи не мала провокативного характеру?

– «Проте» була просто пропагандистською передачею, спрямованою проти Віктора Ющенка. Телебачення завжди є результатом колективної праці, і будь-яка програма представляє інтереси багатьох людей – телеканалу, ведучого... Це завжди компроміс. Мене це задовольняло, тому що 70% часу програми «Проте» йшло на критику системи і 30% – на те, щоб критикувати власне Ющенка. Хоча особисто я не бачу жодної різниці між усіма кандидатами в президенти.

– Але ви не приховуєте прихильності до різного роду скандалів?

– Навіщо? Всі скандали і протистояння є методами пропаганди. Будь-яка парламентська олігархічна група, яка називає себе політичною партією чи блоком, може витратити

великі кошти на ЗМІ. Їй не обов'язково потрібні скандали. А нашій політичній силі для того, щоб про неї заговорили, треба зробити щось екстраординарне. Скажімо, шоу чи подію, про яку телебачення розповість безкоштовно, а публіка запам'ятає. Якщо ми вже вдаємося до пропаганди, то хороша пропаганда – та, яка доходить до споживача. А щоб вона дійшла, потрібно влаштувати щось дуже незвичне. Це і є метою скандалу. Приміром, якщо я організую конференцію з економічних питань і висловлю якісь розумні думки, мені ніхто не повірить, а якщо зроблю щось скандальне, то в це повірять усі.

– Кому вигідні політичні провокації на пострадянському просторі?

– Нерідко до них вдаються сусіди. На моє переконання, росіянам не потрібна проросійська Україна. Їм потрібна зла, бандерівська Україна, яку час від часу можна тицяти носом у її лайно або перемагати зусиллями російського телебачення. Особливо зараз, коли в Росії економічна криза зростає набагато швидшими темпами, ніж в Україні, виникає потреба переорієнтувати внутрішню невдоволеність російського суспільства на зручного зовнішнього ворога. Грузії для цього недостатньо. А Україна – саме те: не надто сильна і відверто дратує. Мета цілої низки російських політичних операцій або викликів – спровокувати українське суспільство, керівництво та ЗМІ на відповідну реакцію. А вже з цією реакцією можна працювати.

– Але ж ви не заперечуватимете, що в кишинівських подіях цьогорічної весни невідомі особи підбурювали протестантів до мародерства?

– Я не думаю, що в Кишиневі поліція запускала провокаторів. Молдовська влада застосовує силу без будь-якого приводу, не обмежуючи себе ніякими законами чи поняттями. Вона найжджає на опозицію, заарештовує людей, і для цього їй жодні приводи не потрібні. Після подій 2005 року, коли розкручувався сценарій «кольорової революції», американці певний час орієн-

тувалися на створення помаранчевої опозиції в Молдові. Однак із часом з помаранчевою опозицією було покінчено.

Не думаю, що навесні цього року мала місце провокація спецслужб. Насправді те, що робили молдавани, – адекватна реакція. Якщо вам плюють в обличчя, то в нормальної людини ви-

«Якщо націоналістична пропаганда побудована на невдачах, то ми маємо справу з якимось заплаканим націоналізмом, хоча раніше націоналізм був закривавлений»

никає агресивна реакція, і якщо ви не відповідаєте – це реакція неадекватна. Те, що українці не розформували Адміністрацію Президента й не спалили

Верховну Раду після Майдану, є також ненормальна реакція.

– Усе залежить від зрілості нації...

– Радше – від перевтоми ХХ століття. Занадто багато втрат і нещастя випало на долю України, ми просто не можемо оговтатися. Таке вже було після Великої Руїни. Після бурхливих двох століть нація спала навіть тоді, коли всі прокидалися. Коли 1848 року піднялася вся Європа, Україна знов проспала. Але 1917-го вже всі основні події відбувалися на її території... Гадаю, для того, аби ми могли адекватно реагувати, потрібен певний час.

– Які ваші особисті політичні уподобання? Ви – анархіст?

– Якщо користуватися такими визначеннями, то я – православний на-

ціоналіст. Уся ця термінологія давно застаріла. Це все умовності, і дуже важко стало добиратися до суті цих слів, бо змінилися їхні значення.

Що таке національна держава в XIX та XX століттях? Національну державу було винайдено як зброю нації проти світу. Нині все навпаки: якщо ви захочете протиставити себе світові й матимете щось проти, наприклад, Western Union, то вас ловитиме національна міліція, а не оперативне командування НАТО.

Прояви свободи дозволяють собі громадяни окупованих країн. Скажімо, іракці можуть стріляти в американських солдатів, а іранці – вже ні. Або палестинці використовують вибухову зброю, а йорданці – ні. Йорданія боїться воювати й ніколи не дозволить своїм громадянам проводити інтифаду проти Ізраїлю. А палестинці, які не мають сво-

єї держави, дозволяють собі проведення інтифади.

Якщо не можеш боротися проти власного уряду, не зможеш боротися й проти чужого. У Грузії не здатні подолати Михайла Саакашвілі, тому не здатні й протистояти Росії.

– Але порівнювати потужності Росії і Грузії некоректно...

– Чому? Чеченці вбили набагато більше росіян, ніж грузини. Чеченці не мають танків, не мають значного військового арсеналу, але мають бажання вбивати росіян, і їх не стримує їхня держава.

Світ змінюється, і змінюються основні механізми його функціонування. Однією з основних конструкцій світу є національна держава. Національна держава змінила свою сутність. Відповідно, змінилась і позиція людей стосовно держави. Сьогодні справжнім патріотом може бути тільки анархіст.

– А такі політичні діячі, як лідер «Свободи» Олег Тягнибок?

– Важливі не гасла політиків, а їхній стиль, який усе визначає. Що ми чуємо від Тягнибока? «Нас побили в Одесі», «нас не пустили в Севастополь», «нас опустили в Києві»...

Досі я вважав, що націоналізм – це напад, а не страждання. Тобто «ми побили когось в Одесі», «ми не пустили когось у Севастополь», «ми образили когось у Києві». А якщо пропаганда будується на невдачах, то це якийсь заплаканий націоналізм. Раніше націоналізм був закривавлений.

Якщо боксер сідає грати в шахи, він може виграти якусь партію і просуватися в цьому напрямку, але тоді він уже стає шахістом і перестає бути боксером. Сьогоднішня постмодерністська епоха дозволяє змішування жанрів, але вона ж передбачає й іронічне ставлення до таких об'єктів.

– Тоді до чого ж ви ставитесь серйозно в сучасному політичному житті?

– XXI століття – період релігійних воєн, і, мабуть, серйозно треба ставитися до релігії. Але вона не передбачає ніякого компромісу. Церква – це територія, де відсутні компроміси, а будь-які зміни мають відбуватися революційним шляхом.

– Які із закордонних політичних та громадських організацій вам

імпонують? Окрім заявленої вами «партії Аллаха» Хезболли, громадського руху, який на Заході відносять до терористичних організацій?

– Сьогодні, на жаль, коли ми хочемо навести добрий приклад, то змушені говорити про ісламістські зразки. Є, звісно, Християнська армія Південного Судану, але це переважно все ж таки ісламісти.

Візьміть великий теракт в Інгушетії, під час якого загинуло 200 міліціонерів. Його організатором став шейх Саїд Бурятський – такий собі мусульманський Че Гевара. Цей вчинок можна сприймати, а можна і не сприймати. Я, наприклад, не поділяю вчення ісламу. Але люди, які в сьогоднішньому ослабленому постмодерністському світі здатні на такі вчинки, викликають у мене повагу. Їх неможливо любити, але в них треба вчитися.

– Однак це вже тероризм...

– Так. Якщо люди борються за свою свободу і свої цінності, то вони використовують усі засоби.

– Чи вірите ви, що в ситуації з Кримом справа теж перейде від політичних провокацій до терористичних дій?

– Безумовно. Українська держава неспроможна відстоювати Крим, а конфлікт на півострові розгорнеться найближчим часом. Він уже наростає. Після виборів до місцевих органів влади справа почне набирати обертів.

– За який час ви очікуєте завершення?

– Менш ніж за рік. Думаю, що війна буде вже наприкінці наступної весни. Перешкодити їй можуть дуже серйозні кризові явища в російській економіці. Реально воювати Україна не буде. Тож суспільство має показати, на що воно здатне.

– Зокрема, ваша організація також?

– У мене є філософський гурток, але я братиму участь. І це буде участь не в провокаціях, а просто у війні.

– Й останнє. Чи плануєте брати участь у передвиборній президентській кампанії?

– Ні. Я люблю виділятися з натовпу, тому не йду в президенти.